

Csaba L.:

Európai közgazdaságtan

Második kiadás. Akadémiai Kiadó. Budapest. 2014. 198 old.

Csaba László *Európai közgazdaságtana* elsőként *Pázmány Péter* egy prédikációját, a „Mely üdvösséges a magunk ismerése” címűt juttatta eszembe. „Természet hajlandósága hozza minden embernek a tudásnak kívánását... De közönségesen abban vétkezünk, csaknem mindnyájan, hogy amit legszükségesebb tudni, arról nem tudakozunk... Végezetre: jobb és dicséretesebb, aki isméri magát, hogysémi aki érti és tudja az eget forgását, a csillagok erejét... mivel a magunk ismereti megfojtja a kevélység mérget... Hogy azért voltaképpen tudjuk: Kik vagyunk? Honnan jöttünk? Hová megyünk?”¹ Csaba László legújabb könyve ugyanis a szakmai önismeretről szól. Az ismereteknek, összefüggéseknek, reflexióknak ezt a tűzijátékát látva, a közgazdász olvasónak lelkiismeret-furdalása támad. Az én gondolataim is akörül forogtak, hogy mit nem olvastam, milyen trendeket nem követtem, mi felett siklottam el. Nemcsak az individuális olvasó kevélysége ellen orvosság ez a kötet, hanem az egész közgazdász „céhet” szembesíti a szakma belső problémáival, gyengeségeivel, torzulásaival. A szerző fejtegetéseit olvasva, fel kell tennünk a kérdést: ment-e a világ előbbre a közgazdasági kutatásoknak köszönhetően? Ahogyan a szerző az utolsó fejezetben megfogalmazza: „Mi végre

¹ PÁZMÁNY P.: Mely üdvösséges a magunk ismerése. In: *Pázmány Péter művei*. Magyar Elektronikus Könyvtár. <http://mek.oszk.hu/06200/06223/html/pazmany0179/pazmany0179.html>

műveljük e tudományát, mire jutottunk, merre van az előre?” (167. old.)

Az is felmerül, hogy szem előtt tartottuk-e legalább a „nem ártani” követelményét? Vagy ellenkezőleg: balfogásaink, téves előrejelzéseink, hamis magabiztosságunk károkat okozott a vállalatoknak, az országoknak, a világnak, az utánunk következő nemzedéknek? Csaba László szerint a nem ártani imperatívuszát sem teljesítettük mindig, legalábbis itt Kelet- Közép Európában biztosan nem. Amint könyve utolsó fejezetében a kelet-közép-európai átmenet tanulságait összefoglalva írja: „Ha az elmélet messze van az amerikai valóságtól, még messzebbre került a posztkommunizmus bugyraitól... Minél inkább próbálkoztak a tiszta elmélet átültetésével, annál távolabbra jutottak a hathatós beavatkozásoktól.” (138–139. old.) Kuruzslásunkkal így még ártottunk is némely gazdaságnak. Csaba László írása nagyban hozzájárul ahhoz, hogy ne állítsuk be túl okosnak magunkat, s ismerjük fel nyavalyáinkat, mert ez nem csak a Biblia szerint a gyógyulás első feltétele.

A könyv másik nagy erénye hogy releváns kérdéseket vizsgál, legyen szó akár a közgazdaságtudomány előtt álló XXI. századi kihívásokról, a jóléti állam jövőjéről vagy a kelet-európai rendszerváltozás mérlegéről. Nem találtam olyan fejtegetést a kötetben, amelyet mellékesnek, irrelevánsnak, az olvasó számára felesleges tölteléknek gondolhatnánk. Nemcsak a közgazdaságtanról, belső vitáinkról van szó, hanem a közgazdaságról is. A cím tehát egy kissé félrevezető. Ne várjon az olvasó valamiféle iskolás, mindent átfogó európai eszmetörténetet! Sokkal több szó esik a közgazdaságtan amerikanizálásáról, semmint az európai eszmetörténetéről, hacsak nem soroljuk ez utóbbihoz a tipikus európai „találmányokkal”, a szociális piacgazdasággal és a jóléti állammal foglalkozó fejezeteket is. Csupán a kötet első, kisebbik része, két fejezet szól a

közgazdaságtan állapotáról, a további három fejezet, messze nem csak elméleti érdekességű problémákat vet fel: a szociális piacgazdaság, a jóléti állam, illetve a régióknban zajló rendszerváltás kérdéseit.

A bevezetést követő első két fejezetben arról olvashatunk, hogy miért nincs, és hogyan lehetne európai közgazdaságtan. Miért sorvadt el az európai hagyomány? Hogyan vált az amerikai gyökerű és dominanciájú főáram (mainstream) szinte kizárólagossá, miért lett fontosabb „az elegancia, mint a relevancia” a közgazdasági kutatásokban? (64. old.)

Foglaljuk össze (kissé sarkosan és a könyv téziseit leegyszerűsítve), hogy miben látja a szerző a közgazdaságtan, főképp a főáramlatú közgazdaságtan betegségeit, amelyek részben már magyarázzák az európai közgazdasági iskolák háttérbe szorulását is!

1. A szakma beszűkülésében, az újítások iránti érdeklődésének lanyhulásában, amely újítások rendre a főáramlatú közgazdaságtan berkein kívül születnek.

2. A deduktív gondolkodás és a matematikai kifejezés abszolutizálásában, az elvont tételek empirikus és kísérleti ellenőrzésének az elhanyagolásában.

3. A beszűkült és hamis emberképben, amely a szerző szavaival „az embert környezete által nem befolyásolt haszonmaximalizáló lényként tünteti fel az egyszerűbb matematikai leírhatóság kedvéért”. (74. old.)

4. A tripla, sőt sokszoros redukcionizmusban, amelynek révén még csak nem is a társadalminál egyfel alacsonyabb szintű összefüggéseket próbálnak ráhúzni a társadalmi jelenségekre, hanem – több szintet átugorva – a fizika eszközeinek a kölcsönvételére redukálják a gazdasági jelenségek leírásának arzenálját.

5. A rész és egész kapcsolatának félreértelmezésében, miszerint az egész a részek pusztja összege.

6. A rokon tudományok: a pszichológia, a szociológia, a történettudomány eredményeinek figyelmen kívül hagyásában, diszciplináris autarkiában és a hübriszben. A hamis magabiztosság és kevélység arra indítja a szakmát, hogy a társadalomtudományok királynőjeként fogalmazza meg tudományszakunkat, miközben fogalma sincs az állítólagos „birodalomban” történő fejleményekről.

7. A monopolizálásban, a diverzitás kiirtásában, az egészségtelen belső viszonyokban, a verseny és a vita háttérbe szorításában, sőt teljes kizárásában a főáramon kívüli iskolákkal.

8. A kutatások öncélúságában, a társadalmi hasznosság és relevancia mellőzésében. Nem azt kutatják, ami fontos, hanem azt, amit a rendelkezésre álló matematikai eszközökkel jól meg lehet fogalmazni. Amit a világ kérdez tőlük, arra nem válaszolnak, és amire válaszolnak, az nem fontos a világnak. A kutatók szinte csak egymás számára írnak.

A szerző valóban fontos hiányosságokat tár fel, és bírálatának az említett pontok mindegyike esetében van alapja. A könyvben kibontakozó kép azonban a felsoroltakból kiolvashatónál jóval differenciáltabb. Mindazonáltal némely megállapításában Csaba László mégis túl szigorú, hogy ne mondjuk kérlelhetetlen, ha a főáramról van szó. Ezért néhány helyen a kritika kicsorbul, félreemegy. Csak két példát hozok állításom igazolására.

1. Csaba László szerint „nem tekinthetjük tudományosnak... a kísérletileg nem ellenőrizhető feltevések formalizálását, ahogy ez a racionális várakozások elméletében ma is történik”. (73. old.) Valójában – ahogy a fizikában – az elméleti közgazdaságtanban is jogosult a tisztán elméleti modellek felállítása, és az empirikus igazolás vagy cáfolás már egy másik fázis, amelyet nem okvetlenül kell a modell alkotójának egy személyben megoldania. A racionális várakozások elméletével

valóban sok baj van, mégsem célszerű szembeállítani az empirikus kutatást és a tisztán elméleti modelleket. Nem szerencsés ez utóbbiak felállítását kirekeszteni a tudományból. Inkább *Einstein*nek kell igazat adni ebben a kérdésben, miszerint „A nyugati tudomány fejlődése két óriási vívmányon alapszik: a görög filozófusok által feltalált formális-logikai rendszeren (euklideszi geometria) s azon a felfedezésen (reneszánsz idők), hogy szisztematikus kísérletezéssel a dolgok között okozati összefüggéseket lehet találni.”² A tudományos gondolkodás eme két alappillére genezisében is választható el egymástól. *Lord Francis Bacon* csak *Euklidészt* 18 évszázaddal, majd két évezreddel követően kezdett kísérletezgetni. De nemcsak időben válik el a két módszertani irányzat. A közgazdaságtudományon belül is más személyek, tanszékek, sőt tudományszakok képviselhetik e két egymást feltételező módszertani megközelítést: nevezetesen egyfelől az elméleti modellezést és másfelől az ökonometriát, valamint a kísérleti módszereket. Sok esetben jogos tehát a mainstreammel szemben az empirikus vagy kísérleti bizonyítást hiányoló kritika, de az nem mehet el a tisztán elméleti modellek tudományosságának a kétségbe vonásáig.

A könyv másik állítása: a tudományosság követelménye „ugyancsak kizárja, hogy az embert *környezete által nem befolyásolt* haszonmaximalizáló lényként tüntessük fel az egyszerűbb matematikai leírhatóság kedvéért”. (74. old.) Itt a szerző olyasmit tulajdonít a mainstreamnek, amivel valójában nem vádolható. A haszonmaximalizálás a legelvontabb modellekben is mindig a korlátozó feltételek, vagyis a külső körülménynek figyelembevételével történik. Minden egyes modell esetében

² WOLPERT, L. [1998]: *The Unnatural Nature of Science*. Harvard University Press. Boston. p. 48.

lehet vitatni persze, hogy milyen mértékben, vagy miként veszik számításba a környezeti feltételeket, kielégítően kezelik-e a modell alkotói a környezetből adódó korlátokat. Az azonban nem állítható, hogy általában nem veszik figyelembe a környezeti feltételeket.

A szerző sok állítása idézhető a könyvből, ahol az előbbieknél jóval óvatosabban, körültekintőbben fogalmaz a főárammal kapcsolatban. Megkerülhetetlennek nevezi annak módszereit, s arra hivatkozik, hogy „A formális eszköztár eredményeinek beépítését... sem a vállalkozás, sem a közhatalom nem nélkülözheti”. (195. old.) Az ő kifejezésével élve nem a mainstream „végképp eltörléséről” beszél, hanem csak azt állítja, hogy „Ehelyett – a módszertani eredményeket és a mennyiségi közelítések iránti hagyományos tiszteletet megőrizve – vissza kell hozni a kontextust alkotó, vagyis a történelmi, intézményi, hatalmi tényezőket, az érdekeket és az ösztönzőket, úgy, ahogy az a klasszikus közgazdaságtan gerincét alkotta. Nem visszalépni kell tehát, hanem a tudományszaknak a jövőben egy új szintézist kell alkotnia, ami termékenyebb a samuelsoninál”. (52. old.) Mindebből következően a nagyobb körültekintés igénye a mainstreamre vonatkozó állítások megfogalmazásakor nem mond ellent a szerző törekvéseinek. Ezért úgy vélem, hogy a kritikai megjegyzések méltányosságának aggályos ellenőrzése, a túláltalánosítások kiszűrése a könyv más helyein nem gyengítené, hanem erősítené a bírálatot. Gyanítom, hogy talán javítanak is a mainstream képviselőinek nem túl erős hajlamát a jogos észrevételek megfontolására. Nincs kétségem az iránt, hogy a minden bizonnyal menetrendszerűen bekövetkező angol kiadás módot ad majd a szerzőnek ezekre az apró, de korántsem lényegtelen pontosításokra.

Csaba László könyve üdítő kivétel a formális megközelítések kizárólagosságát és a közgazdaságtan amerikanizálódását ostorozó

írások sorában, ugyanis nemcsak kritizál, hanem megoldási javaslatokkal is él. Felvázolja az előbb említett szintézis irányába történő fejlődés lehetséges útjait. Mindezt „Az európai sajátosságokra épített közgazdaságtan mibenléte” alcím alatt foglalja össze. (67–79. old.) A javaslatok között vannak kifejezetten a tudományra, de vannak az oktatásra vonatkozók is.

Az európai kutatási hagyományok a szerző szerint a történelem ismeretét és tiszteletét írják elő. Ez sok mindennel igazolható. Talán nem véletlen, hogy az első módszertani vita (Methodenstreit) főszereplőjének, *Gustav Schmoller*nek az iskoláját is a történelemtől nevezték el. „History is matter” (a történelem számít), ahogyan az amerikaiak mondják. Ez tehát nemcsak európai sajátosság, hanem a nem mainstream szerzők esetében az Egyesült Államokban is határozott törekvés mutatkozik a történetiségre. Gyanítom, hogy a path dependency (útfüggőség) a fogalma is amerikai eredetű. A *Journal of Mathematical Economics* című folyóiratban is találunk az útfüggőséggel foglalkozó cikkeket. Mindazonáltal Csaba László kritikája alapján véve jogos. Mind az oktatásban, mind a kutatásban vissza kellene helyezni a történeti megközelítést a jogába, és legalább a modellek továbbfejlesztése, konkretizálása során ki kellene törni az időtlen, az időtől független összefüggések világából.

A könyv azon javaslata is támogatható, miszerint „...olyan gyakorlatilag is fontos témák tárgyalásán keresztül ismerjék meg az [európai] diákok a közgazdaságtant, mint amilyen a közös agrárpolitika, az euró működése, a rendszerváltozás, a növekedési szklerózis, az öregedés vagy a bevándorlás gazdasági következményei”. (67. old.) A gyakorlatiasabb oktatás szükségességével kapcsolatban csak egyetlen megjegyzés tehető: miért kapcsolja ezt a követelményt a szerző az európai közgazdaságtanhoz, hiszen az amerikai oktatás

közismerten sokkal gyakorlatiasabb, mint az európai, és különösen, mint a magyar.

Kevésbé értek egyet Csaba Lászlónak azzal, a könyvben nagy hangsúlyt kapó javaslatával, hogy a közgazdaságtan legyen ismét igazi Volkswirtschaft (köz-gazdaságtan), vagyis a nemzetgazdaságra és ne az individuumra koncentráljon. Addig a pontig tökéletesen követem a szerzőt, hogy a közgazdaságtan nem Betriebswirtschaft (menedzsment tudomány). A mikroökonómiát azonban már aligha lehet kizárni a közgazdaságtanból, de még háttérbe szorítani sem célszerű. Valóban lehet vitatkozni a mikro-alapú makro-közgazdaságtan életképességén, de a mikroökonómia fontosságán a közgazdaságtanon belül aligha. Nem kell helyeselni, hogy a mikroökonómia mindent felfaló kiscsömög, amely eltünteti a makroökonómiát. Az az állítása a könyvnek viszont nem igaz, hogy a mainstream közgazdaságtan bármely változatában túlnyomórészt egyéni élethelyzetek leírásával foglalkozna. Legfeljebb az alapfokú tankönyvekben vannak ilyenek, a könnyebb érthetőség kedvéért. A mikroökonómiában valójában mindig a tömegesen előforduló jelenségekre koncentrálnak, reprezentatív fogyasztóról stb. beszélnek. Annyira, hogy a mainstream képviselői a heterodox közgazdászoktól azt a kritikát kapják, hogy „Az emberek nem társadalmi atomok, amelyek a mainstream megközelítésekben kiszámíthatóan röjék köreiket előre meghatározott pályákon,”³ inkább felfedezésre váró földek vándorai, akikkel mindig történik valami.

Csaba László a tudomány európaizálásának a lehetőségeit taglalva –

³ HEJDRÁ, B. J. – LOEWENBERG, A. D. – MALLICK, R. J. [1988]: Marxism, Methodological Individualism, and the New Institutional Economics. *Journal of Institutional and Theoretical Economics*. Vol. 144. No. 2. pp. 296–317.

Ronald Coase-zal egybehangzóan – kiemeli a gyakorlathoz való visszafordulás szükségességét a közgazdasági kutatásokban. Az eltávolodást a gyakorlattól a publikációkban „Jól mutatja,... hogy az ISI Citation Index Report alapján képzett sorrendek a társadalmi igény – a fizetőképes kereslet – szempontjától, csakúgy, mint az alkalmazhatóságától bizony messzire kerültek.” (73. old.) A szerző nem tartja előre vivőnek, hogy „Manapság már mentegetőzni kell azért, ha valaki gazdaságpolitikai és általában makroökonómiai kérdésekre fókuszál, s elkerüli a „magas tudomány” megkövetelte túlzott leszűkítéseket, a szuperformalizmust”. (73. old.) Csínján kell bánnunk azonban a társadalmi igények, a fizetőképes kereslet és alkalmazhatóság figyelembe vételével a kutatás során. Érdemes erősen hangsúlyozni ebben a tekintetben is a korlátokat, megszorításokat. Lenne, sőt van is társadalmi igény a halálbüntetés tudományos indoklására a jogban, a gazdasági bevándorlás korlátozásának vagy az ingyenes szolgáltatások minél szélesebb körű kiterjesztésének az alátámasztására a közgazdaságtanban. Biztos vagyok benne, hogy Csaba László nem az ilyenfajta igények kiszolgálására gondol. Mindazonáltal felmerül a kérdés, hogy miként vegyük figyelembe a kutatásaink során a társadalom igényeit. Ki határozza meg azt, hogy mik a tudománnyal szemben a társadalmi igények? A nép hivatalos képviselői? Vagy a kutatók maguk definiálják azt? Konszenzusra juthatna ebben a kérdésben a tudományos közösség? Van erre pontos kritériumunk? Felülírják-e a társadalmi igények – definiáljuk is őket akárhogyan – az egyetemeknek *John Newman* által még a XIX. században megfogalmazott misszióját, miszerint „a tudomány célja az igazság keresése önmagáért, függetlenül az emberek materiális igényeitől”. Tehát itt is óvatos megfogalmazásokra lenne szükség.

A tudomány alkalmazhatóságának kritériumait is pontosan meg kellene határozni. Nehéz elképzelni, hogy manapság egy közgazdász, ha modelljének hasznáról faggatnák, úgy válaszolna, mint *Faraday* holmi angol királynak vagy miniszternek, hogy „one day sir, you may tax it” (egy nap Felsőség majd megadóztathatja). Azt azonban nem zárhatjuk ki, hogy egy elméleti tétel haszna csak évtizedekkel a megfogalmazása után válik világossá. Erre számtalan példa akad a közgazdaságtudomány történetében is. A matching theory esete is ilyen. Gale és Shapley 1962-ben, a matching theoryről való úttörő cikkének⁴ a publikálásakor valószínűleg nem gondolta, hogy a bonyolult, tucatnyi intézménybe való jelentkezést is lehetővé tevő magyarországi egyetemi felvételi rendszer országos szintű menedzselését⁵ a 2000-es években Magyarországon majd az ő alapvetésüknek köszönhetően fogják a lehető legjobban (és szinte percek alatt) megoldani.

Többnyire egyet lehet érteni Csaba László azon felvetésével, hogy a módszertani pluralizmus felé kellene haladnunk, mert az alapkövetelmény a tudományban. Bár az is igaz, hogy ennek a megvalósulása nem annyira a közgazdaságtan európaizálásával függ össze, hanem inkább a piacmérettel, amint erre a könyv 78. oldalán maga a szerző is kitér, a diverzitást soha sem nélkülöző egyesült államokbeli tudományt emlegetve. Triviális, hogy

⁴ GALE, D. – SHAPLEY, L. S [1962]: College missions and the Stability of Marriage. *American Mathematical Monthly*, Vol. 69. No.1. pp. 9–15.

⁵ BIRÓ, P [2007]: Higher education admission in Hungary by a "score-limit algorithm". The 18th International Conference on Game Theory at Stony Brook University.

minden monopolizálás csak árt a tudománynak. Ellentétben a közgazdaságtan igazolt álláspontjával – amely szerint bizonyos ágazatokban a monopólium lehet hasznos – a közgazdaság-tudományban és semmilyen más tudományban sem beszélhetünk a monopóliumok hasznosságáról. A nemzetközi tudományos világban kitűnően tájékozódó szerzőnek köszönhetően sokat megtudhatunk arról, hogy miként érvényesül ez a monopólium a folyóiratokban, az előléptetési rendszerekben, a Nobel-díjak odaítélésében. Arra is sok adalékkal szolgál a könyv, hogy hogyan szorította háttérbe az egyesült államokbeli – még a hazai pályán is – a korábban oly kiemelkedő német, osztrák, olasz, sőt angol társadalomtudományt. E gondolkodási „kényszerzubbony” azonban ma már annyira zavaró, hogy az élvezői: az Egyesült Államok közgazdászai maguk is erősen helytelenítik. „Az amerikai közgazdasági társaság irányadó folyóirata, a *Journal of Economic Literature* egész tanulmányt szentelt a témának. Két amerikai szerző, a UCLA és a Berkeley professzorai tudományometriai elemzésekkel mutatják ki, hogy a vezető lapokban a monopolizmus – a zárt piac (closed shop) jelleg – már csak formai okokból is e periódusban még a korábnál is jobban megerősödött... e lapokba bejutni aránytalanul nehézzé vált az elmúlt negyedszázad folyamán, továbbá hogy eme lapok alapulvétele – a kinevezéseknél és a díjazásoknál – súlyos torzulásokat hozott a tudomány piacán, főképp a fiatalok orientálása tekintetében.” (59. old.)

A könyv a tudomány belvilágának harcait bemutatva emberi történeteket ír le, anélkül hogy a pletykáknak hitelt adna, vagy a jól értesültségét fitogtatná. Talán nem véletlen, hogy a legtöbb Nobel-díjas mentora is Nobel-díjas volt, s a körön kívül álló európai és ázsiai kutatók „sem pénzzel, sem presztízzsel nem győzik, és nem is győzhetik a versenyt”. (62. old.) Az európai közgazdászok másodhegedős

pozícióba szorításának folyamatai és káros hatásai jól dokumentáltak, a szerző következtetései meggyőzők. Keveset tudunk meg azonban arról, hogy a kritikátlan másoláson túl az európai közgazdaságtan képviselői mennyiben járultak hozzá e monopólium kialakulásához.

Vajon az amerikai egyeduralom mögött nem áll-e egy másik monopólium az európai tudományos világban. Nem erősíti-e az európai tudomány térvesztését a verseny korlátozása a kutatóintézetekben és az egyetemeken; a politikai preferenciák érvényesítése az intézmények vezetőinek kiválasztásakor, „a pénz, paripa, fegyver”, a külföldi utazások előjogok és nem teljesítmény szerinti elosztása? Nincs-e szó a különféle ösztöndíjak, kutatási pályázatok bírálatok a „Ma nekem, holnap neked” elv érvényesüléséről, hiszen mindenki ismer mindenkit, és ennek következménye az elvtelen urambátyám-kapcsolatok túlzott befolyása. Nem magyarázza-e Európa kiszorulását az, hogy a szűk piac miatt nehéz a szakosodás? Nem szolgál magyarázattal az európai hanyatlásra a kritika és az érdeklődés hiánya, mivel egy-egy országban csak kevés ember foglalkozik ugyanazzal a témával, míg az Egyesült Államokban minden téma esetében százával akadnak kutatók. Nem vetik-e az európaiak jó részét évekkel hátra pusztán a nyelvi korlátok, az alkotóerő elpazarolása hosszas nyelvi tanulmányokra. A körülmények még mindezeknél is erőteljesebben korlátozzák az eredményes vizsgálódásokat a kelet-közép-európai országokban, ahol időről időre évtizedes szakaszok múlnak el valódi kutatások nélkül a közgazdasági unortodoxia vagy valamilyen ideológia egyik vagy másik változata jegyében.

De mindez már egy következő könyv tárgya lehetne. Elég gondolkodnivalót, szellemi táplálékot, információt meríthetünk Csaba László új kötetéből e kérdések taglalása nélkül is. Csak győzzük feldolgozni az olvasottakat,

győzzünk utána menni az általa felvillantott vagy éppen bírált kiadványoknak, cikkeknek, tanulmányoknak! Ám ne csak olvassuk, terjesszük is a könyvet, különösen a fiatalok, az ifjú kollégák és a tanítványok körében! Ők azok, akik legjobban rászorulnak a mainstreamtől különböző megközelítések, álláspontok, elemzések ismeretére. Ehhez

Csaba László könyvén kívül csak kevés muníciót kaphatnak magyar nyelven, és főképp nem az európai közgazdaságtan színvonalához mérhetően.

Szabó Katalin

a Budapesti Corvinus Egyetem egyetemi tanára

E-mail: katalin.szabo@uni-corvinus.hu